
Askeri Tıp Akademisi Öğrencilerinin Tıp Eğitimine Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Açısından Yaklaşımı

Serpil Aydın*, Mehmet Eşber Özkömür**

ÖZET

Son yıllarda tıp eğitimi sorgulanmakta ve mezunların çoğunun asıl görev yapacağı birinci basamak sağlık hizmetlerine ve topluma yönelik eğitim yapılması görüşü kabul görmektedir. Bu çalışma, tıp eğitimi açısından öğrencilerimizin görüşlerini alarak askeri öğrencilerin birinci basamak sağlık sistemi hakkındaki düşüncelerini araştırmak amacıyla planlandı.

Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde öğrenim gören dönem 4 ve 5 öğrencilerine 2001 Kasım ayında anket formları dağıtılarak tamamlamaları istendi. Anketi cevaplandıran 121 öğrenciden 119 tanesi pratisyen hekimlerin yetersiz olduğunu düşünüyordu. 113 öğrenci hastaların birinci basamak sağlık hizmetlerinden yararlanamadığı, 107 öğrenci ise aldıkları eğitimin yeterli olmadığı görüşündeydi. 111 öğrenci uzmanlık eğitimi almak istediğini belirtiyordu. Daha iyi bir eğitim için de pratik derslerin ve hasta başı uygulamaların artması ve erken uzmanlaşma önerilmekteydi.

Öğrencilerimizin hemen tamamının birinci basamak sağlık hizmetlerinin yetersiz olduğunu belirtmesi ve uzmanlık yapmak istemelerinin son derece düşündürücü olduğu ve eğitimlerini özellikle bu açıdan yetersiz görmelerinin, yeni bir birinci basamak ve eğitim sistemi yapılandırılmasında dikkate alınması gerektiği düşüncesindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Tıp eğitimi, birinci basamak sağlık hizmetleri, askeri öğrenci

* Yard.Doç.Dr. Serpil Aydın, Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Isparta
sdaydin@med.sdu.edu.tr

** Yard.Doç.Dr. Mehmet Eşber Özkömür, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Tıp Fakültesi,
Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Ankara

Bu makale, 27-30 Mart 2002 tarihleri arasında Adana'da yapılan V. Ulusal Aile Hekimliği Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ VE ÖNBİLGİLER

Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA), 1898 yılında Gülhane Askeri Tatbikat Okulu ve Hastanesi olarak İstanbul'da kurulmuştur. 1941 yılında Ankara'ya nakledilmiş ve 1947 yılında da Gülhane Askeri Tıp Akademisi unvanını almıştır. 1971'de Etlik'teki bugünkü binalarına taşınmış ve o tarihten bu yana faaliyetlerini bu kampüste sürdürmektedir.

Yetiştirdiği öğretim üyesi ve uzman hekimlerle 1909 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'nin, 1945 yılında da Ankara Tıp Fakültesi'nin kuruluşuna önemli katkılarda bulunan okul, komutanlık olarak idare edilmektedir ve idari olarak farklı bir yapı içermektedir. Bu yapı komutana yönetimde yardımcı olan kurul ve üniteler ile Akademi Kurmay Başkanlığı, Askeri Tıp Fakültesi Dekanlığı ve Eğitim Hastanesi Baştabipliği, Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Komutanlığı, TSK Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi Başkanlığı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, Öğrenci Grup Komutanlığı, Hemşirelik ve Sağlık Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü ile Sağlık Astsubay Hazırlama ve Sınıf Okul Komutanlığından oluşmaktadır. Bugün GATA Komutanlığı'nda toplam 442 öğretim üyesi görev yapmaktadır (1).

Tıp Fakültesi olarak her yıl yaklaşık üç bin personele eğitim ve öğretim hizmeti verilmektedir. Fakültenin eğitim faaliyetleri; tıpta uzmanlık eğitim ve öğretimi, yüksek lisans ve doktora eğitim ve öğretimi, stajyer eğitim ve öğretimi, ilk ve acil yardım eğitim ve öğretimi olarak özetlenebilir. Tıp Fakültesinin eğitim ve öğretim faaliyetleri ile ilgili, diğer tıp fakültelerinden farklı bazı özellikleri vardır. Örneğin, tıp dersleri dışında Davranış Bilimleri, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türk Dili, Beden Eğitimi ve Askeri Dersler zorunlu dersler olarak okutulmaktadır. Ayrıca İngilizce eğitimi, 1., 2., 3., sınıflarda "Genel İngilizce", üst sınıflarda ise "Tıbbi İngilizce" olarak dil laboratuvarlarından da yararlanılarak okutulmaktadır. Tıp Fakültesini bitiren öğrenciler, askeri ve tıp eğitimini içeren bir yıllık bir staj eğitimi yapmaktadır. Bu eğitimi bitiren doktor adayları Tıpta Uzmanlık Sınavı'na girebilmektedir. Stajyerlik eğitimi sonrasında da iki yıl kadar süren kıta hizmeti yapmaları zorunludur (1). Askeri öğrencilerin, sivil öğrencilere göre bir özellikleri de, aynı zamanda TSK mensubu olmaları ve mezuniyet sonrası geleceklerinin daha belirli olması olarak görülebilir.

Bu çalışma; diğer tıp fakültelerinden farklı bir yapıda olan ve klasik bir eğitim sistemi uygulayan okuldaki tıp öğrencilerinin kendi eğitimleri ve genel olarak birinci basamak sağlık sistemi konularındaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla planlanmıştır.

YÖNTEM

GATA Tıp Fakültesi 4. ve 5. sınıf öğrencilerine 2001 Kasım ayı içinde, staj grupları ayrı günlerde ziyaret edilerek anket formları dağıtıldı ve aynı günün sonunda toplandı. 1., 2., 3. sınıf öğrencileri henüz tam olarak klinik staj görmemeleri ve 6. sınıf öğrencileri de, mezuniyete yakın olmaları nedeniyle gelecek kaygısının yoğun olabileceği ve bu durumun cevaplarını etkileyebileceği düşünülerek çalışma dışı bırakıldı. Ankette uzmanlık seçimleri, tıp eğitimi ve birinci basamak sağlık sistemiyle (BBSS) ilgili düşünceleri ve önerileri ile ilgili sorular soruldu. Sonuçlar yüzde olarak değerlendirildi.

BULGULAR

148 öğrenciye ulaşılarak anket formları dağıtılabildi. Bunlardan 121'i (% 81.8) anketi yanıtlamayı kabul etti. BBSS'ni ve saha hekimliği için tıp eğitimlerini de yeterli görmeyen öğrenciler, şimdiki durumda pratisyen hekimleri de yetersiz olarak tanımladılar (Tablo-1). BBSS'nin etkili hale gelebilmesi için önerileri sorgulandığında; öncelikli olarak sağlık ocaklarını ve ekibini geliştirmenin, tıp eğitimini birinci basamak için yeterli hale getirmenin, basamak sisteminin etkin kullanımının sağlanmasının ve hastaları bilinçlendirmenin gereğini önerdiler (Tablo-2). Ayrıca birinci basamak sağlık hizmetlerini kendilerine göre nasıl düzenleyecekleri sorulduğunda öğrencilerin %39.1'i sağlık sisteminin tamamen değişmesi gerektiğini belirttiler (Tablo-3). Saha hekimliği yönünden tıp eğitimlerini yetersiz bulan öğrenciler, daha iyi bir eğitim için öncelikli olarak pratik derslerin ve hasta başı eğitiminin artırılması gerektiğini düşünüyorlardı (Tablo-4). Öğrencilerin %91.7'si uzmanlık eğitimi yapmayı düşünüyor, buna en önemli neden olarak da pratisyen hekimlerin toplumdaki yer ve itibarlarının kötü olmasını gösteriyorlardı. Eğitim sisteminin tamamen değişmesi gerektiğini savunanlar 35 kişi idi (%28.9) (Tablo-5).

Tablo - 1. Öğrencilerin BBSS ve eğitimleriyle ilgili düşünceleri

Soru	Evet	Hayır	Kararsız
Hastalar BBSS'den yeterince yararlanıyor mu?	3 (% 2.5)	118 (% 97.5)	0
Türkiye'de şu andaki sağlık sisteminde pratisyenler hekim olarak yeterli mi?	12 (% 9.9)	109 (% 90.1)	0
Mezuniyet sonrası saha hekimliği için okulda yeterince eğitim aldığınızı düşünüyor musunuz?	14 (% 11.6)	107 (% 88.4)	0
Uzmanlık eğitimi almayı düşünüyor musunuz?	111 (% 91.7)	7 (% 5.8)	3 (% 2.5)

Tablo - 2. Hastaların BBSS'den yararlanabilmesi için öneriler

Öneri	Sayı	Yüzde
Sağlık ocakları ve ekibini geliştirmek	34	28.6
Tıp eğitimini yeterli hale getirmek	30	25.2
Basamak sistemini etkin olarak uygulamak	25	21.0
Toplumun bilinçlendirilmesi	19	16.0
Aile Hekimliği	6	5.0
Nitelikli pratisyen hekim yetiştirmek	5	4.2
Toplam	119	98.3

Tablo - 3. BBSS'nin yeniden düzenlenmesi için öneriler

Öneri	Sayı	Yüzde
Mevcut sağlık sistemini tamamen değiştirmek	45	39.1
Basamak sistemini etkinleştirmek	26	22.6
Pratisyenliğe yönelik eğitim yapmak	18	15.7
Hastayı bilinçlendirmek	16	13.9
Herkese eşit hizmetin sağlanması	6	5.2
Aile Hekimlerine dayalı sistemi getirmek	4	3.5
Toplam	115	95.1

Tablo - 4. Eğitimin saha hekimliği için yeterli hale gelmesi için öneriler

Öneri	Sayı	Yüzde
Pratik saatlerin artırılması	35	32.7
Hasta başı eğitimin artırılması	32	29.9
Eğitim süresinin artırılması	16	15.0
Fakültelerde eğitime öncelik verilmesi	11	10.3
Pratisyen hekimliğe yönelik eğitim yapılması	7	6.5
Öğrencilerin daha aktif olması	6	5.6
Toplam	107	88.4

Tablo - 5. Eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi için öneriler

Öneri	Sayı	Yüzde
Mevcut eğitim sisteminin tamamen değişmesi	35	28.9
Pratiğin daha yoğun olduğu bir sistem	23	19.0
Erken ihtisaslaşma olanağının sağlanması	18	14.9
Tıp fakültesi kontenjanlarının azaltılması	16	13.2
Katılımcı ve aktif bir eğitim sistemi	10	8.3
Pratisyenliğe yönelik bir eğitim sistemi	8	6.6
Öğrencilerin ön planda olduğu bir eğitim sistemi	6	5.0
Periyodik olarak yeterlik sınavı konması	5	4.1
Toplam	121	100

TARTIŞMA

Son yıllarda tıp eğitiminde büyük ilerlemeler kaydedilmiş, tüm dünyada topluma dayalı, öğrencilerin daha etkin rol oynayacağı, birinci basamağa yönelik hekim yetiştirmeyi amaçlayan sistemler tercih edilmeye başlanmış ve uygulanmaya geçilmiştir (2). Ülkemizde de bu konuda gelişmeler olmuş, tıp fakültelerinin sadece Tıpta Uzmanlık Sınavı'na (TUS) yönelik değil, mezun olduğunda birinci basamak sağlık hizmetlerinde (BBSH) çalışabilecek nitelikte "hekim" yetiştirmesi gerektiği düşüncesi kabul görmeye başlamıştır (3). Halen ülkemiz tıp fakültelerinin çoğunluğu geleneksel bir eğitim sistemi uygulamakla birlikte (4), çağdaş eğitim teknik ve müfredatları tartışılmaya başlanmıştır.

Öğrencilerin % 91.7'sini oluşturan büyük bir çoğunluğunun uzmanlık eğitimi yapmak istemesi, bizce oldukça düşündürücü ve dikkate alınması gereken bir sonuçtur. Daha önce Bakır tarafından yapılan bir araştırmada bu oran %92.8 olarak bulunmuştur (5). Yine bir başka araştırmada (6), öğrencilerin sadece % 1.2'sinin pratisyen hekim olarak kalmak istediği bildirilmiştir. Açık ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada da (7), öğrencilerin %92'sinin uzman olmayı düşünmekte olduğu bildirilmiş, bunun en önemli nedenlerinin de pratisyen hekimlerin toplum içinde güven ve değer elde edememesi ve ekonomik yetersizlikler olduğu kaydedilmiştir. Bizim çalışmamızda da benzer bir sonuç elde edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda, BBSH'lerinin ve pratisyen hekimliğin etkin, saygın ve çekici hale getirilmesinin ve toplumun BBSH'leri konusunda bilinçlendirilmesinin uzmanlaşma isteğini azaltacağı öngörülebilir. Bu konuda askeri öğrencilerde de benzer sonuçlar almamız, gerçekten düşündürücüdür.

Öğrencilerin % 88.4'ünün mezuniyet sonrası saha hekimliği açısından yetersiz eğitim aldıklarını düşünmeleri ve önerilerin başında uygulamalı eğitimin artırılmasının gelmesi, fakültemizde bu tür eğitimin artması yönünde yol gösterici olabilir. Bir çalışmada (8), öğrencilerin % 70.7'sinin aldıkları semiyoloji eğitimini yetersiz buldukları ve bunun da uygulamalı ve kuramsal derslerin yetersizliğinden kaynaklandığını düşündükleri bildirilmiştir. Yarış ve arkadaşlarının araştırmasında (6), öğrencilerin sadece % 27.1'inin aldıkları eğitimi iyi bulduğu bildirilmiştir. Bizim çalışmamızda benzer sonuçların elde edilmesi, okullarımızdaki eğitim sistemlerinin yeniden ele alınması ve tartışılmasının gerekliliği konusunu gündeme getirebilir.

SONUÇ

Gelecek kaygılarının daha az olmasını beklediğimiz askeri öğrencilerin ülkemizdeki sağlık ve tıp eğitimi sisteminin değişmesini istemelerinin oldukça düşündürücü olduğu görüşündeyiz. Tıp eğitiminin belkemiği olan öğrencilerin düşüncelerinin bizlere yol göstereceği açıktır. Bu konuda daha çok araştırma yapılması ve eğitimin ve sağlık sisteminin, bu düşünceler de göz önüne alınarak değiştirilmesinin ve yeniden düzenlenmesinin uygun olacağı görüşündeyiz.

Kaynaklar

- 1) GATA web sayfası. www.gata.edu.tr
- 2) Habbick BF, Leeder SR. Orienting medical education to community need: a review. *Med Educ* 1996; 30(3): 163-71.
- 3) II. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi Sonuç Bildirgesi, İzmir 2001
- 4) Kılıç B, Sayek İ. Türkiye'de mezuniyet öncesi tıp eğitiminin durumu. II.Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi Bildiri Özet Kitabı, A31, İzmir 2001.
- 5) Bakır B. Bir tıp fakültesi öğrencilerinin mezuniyet sonrası beklentileri. *Toplum ve Hekim* 1994; 9(60): 63-7
- 6) Yarış F, Topbaş M, Çan G, Özoran Y. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi hakkındaki düşüncelerinin değerlendirilmesi. *OMÜTF Dergisi*, 2001; 18(4): 233-41
- 7) Açık Y, Oğuzöncül F, Güngör Y, Güngör L. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi ve mezuniyet sonrası hakkındaki görüşleri. II.Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi Bildiri Özet Kitabı, İzmir 2001; B3.
- 8) Bilgel N, Bilgel H. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin tıp eğitimiyle ilgili düşünceleri. *Tıp Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu. İstanbul 1996: 16-21*